

Ingrid Krall
Helena Metslang
Anastassia Šmõreitsik

Valik ülikooli keelesituatsioone

Abivahend kõrgkooli erialakeele õppejõule

Ingrid Krall
Helena Metslang
Anastassia Šmõreitsik

Valik ülikooli keelesituatsioone

Abivahend kõrgkooli erialakeele õppejõule

Valik ülikooli keelesituatsioone on abimaterjal ülikooli erialakeele kursuste planeerimiseks. Selle eesmärk on toetada mitte-eesti emakeelega üliõpilaste keelelist ettevalmistust eestikeelse õppetööga toimetulekuks. Et pakkuda üliõpilaste vajadustega tihedalt seotud keeleõpet, on abiks, kui harjutada nende igapäevastes õpingutes aset leidvaid situatsioone. Käesolev loend süstematiseerib suhtlusolukorrad ja nende komponendid seitsmest ülikooli ainetunnist.

Keeleõppe seisukohast olulised keelekasutustegevused pärinevad eri tüüpi kursustelt: loeng, diskussiooniseminar, praktikum, praktika ja üliõpilaste infotund. Tabelina esitatud loetelus tuuakse eraldi välja tunniosad, õppejõu loodavad situatsioonid, tudengitele antavad ülesanded ning keeleteoimingud ehk mida tudeng ülesande lahendamiseks peab tegema. Loend lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendist. Loetelu juurde kuuluvad ka selle aluseks olevate loengute videod ja helisalvestised (vt Erialakeele kogumik, www.cs.tlu.ee/erialakeel).

Materjali võib kasutada:

- keelekursuse ainekava planeerimisel,
- tundide sisu kavandamisel,
- õppematerjalide valikul ja koostamisel.

Siin esitatud kirjeldused on võimalik õppetöö planeerimisel kohe kasutusele võtta. Näiteks on võimalik valida tunni teemaks tabelist üks tunni osa (nt diskussiooniseminari algusfaasi õpe) ja planeerida sellele vastavalt paaristööd, simulatsioonid, sõnavara õpe, vastavate Erialakeele kogumiku loenguvideote analüüs jne. Siin esitatud tunnikirjeldusi võib aga kasutada ka eeskujuna, et kavandada muude, Teie tudengite jaoks oluliste keelekasutusolukordade õpetamist.

Tundide kirjeldamisel on nende eri aspektid määratletud järgmiselt. Tunni osa: üksus, millest tund koosneb; jaotus on tinglik ja mõnikord on erinevate osade piire raske eristada. Situatsioon: olukord tunnis, mille õppejõud üliõpilastele loob ja mille käigus lahendatakse erinevaid ülesandeid ning kasutatakse erinevaid keeleteoiminguid. Ülesanne: eesmärgistatud tegevus, mille üliõpilased peavad sooritama või lahendama. Keeleteoiming: oskus, mida üliõpilased vajavad ülesande sooritamiseks või lahendamiseks. Ülesanded ja keeleteoimingud võivad ka osaliselt kattuda.

Loetelu põhineb järgmistel tundidel:

- Loeng ja praktikum. Infotehnoloogia
- Seminar. Õpetajakoolitus
- Seminar. Kommunikatsioon
- Praktikum. Bioloogia
- Praktika. Sotsiaaltöö
- Osakonna infotund esmakursuslastele (2 tk)

Täname kõiki Tallinna ülikooli õppejõude, kes lubasid oma loenguid salvestada!

Materjal on valminud projekti „Erialakeeleõppe arendamisvajaduse uuring” raames. Töö läbiviimist toetas Euroopa Sotsiaalfond programmi Primus raames, mida viib ellu Sihtasutus Archimedes.

LOENG JA PRAKTIKUM

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Sissejuhatus	1. Eelmise loengu meenutamine. Arusaamise kontrollimine	Õppejõu monoloogi mõistmine. Küsimustele vastamine	Monoloogi kuulamine. Küsimuste kuulamine ja nendele lühivastuste andmine
	2. Tunni teema ja eesmärkide tutvustamine. Taustainfo andmine teema kohta	Õppejõu monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine
	3. Tunni tegevuste ja tööviisi teatavaks tegemine	Õppejõu monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine
2. Loengu põhiosa. Uue materjali esitamine/õppimine	1. Õpitava nähtuse seletamine. Praktilise tegevuse instrueerimine	Õppejõu monoloogi mõistmine. Küsimustele vastamine.	Monoloogi kuulamine. Küsimuste kuulamine ja nendele vastamine.
	2. Viitamine	Viitest arusaamine. Õppematerjalist täpse koha ülesleidmine	Viite kuulamine
	3. Teemavahetus	Teemavahetuse märkamine. Teema lõpetamise mõistmine. Uue teema mõistmine	Teate kuulamine
	4. Õppijate aktiveerimine	Küsimuste mõistmine ja neile vastamine	Küsimuste kuulamine ja neile vastamine
	5. Kursusel edaspidi käsitletava materjali tutvustus	Õppejõu monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine
3. Praktikumi sissejuhatus	1. Tudengite juhatamine ülesannete juurde. Ülesande tutvustus	Õppejõu teate ja seletuse mõistmine	Teate kuulamine. Seletuse kuulamine
	2. Kõrvalepõige	Õppejõu lühimonoloogi mõistmine, kõrvalepõike alguse ja lõpu äratundmine	Lühimonoloogi kuulamine

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
4. Praktikumi põhiosa	1. Harjutuse lahendamine. Frontaalselt, õppejõu ja tudengite dialogis	Õppejõu juhiste ja suunavate küsimuste mõistmine, küsimustele vastamine, vajadusel küsimuste esitamine	Juhiste ja seletuste kuulamine, küsimustele vastamine ja nende esitamine
	2. Harjutuse lahendamine. Alternatiivsete variantide pakkumine, kuidas praktilist ülesannet võib lahendada	Õppejõu monoloogi mõistmine, alternatiivide eristamine	Monoloogi kuulamine
	3. Harjutuse lahendamine. Mitu osaliselt kattuvat lahenduskäiku (teisel lahenduskäigul on algus sama nagu esimesel lahenduskäigul, teine pool teistsugune)	Õppejõu monoloogi mõistmine, lahenduse seletuses koht märkamine, kust alternatiivne lahenduskäik algab	Monoloogi kuulamine
	4. Harjutuse lahendamine, iseseisev töö kasutades ülesande kirjeldust, konsepti	Iseseisvalt lahenduse koostamine (võib olla peamiselt mitte-keeleline tegevus), otsides-vaadates konseptist juhiseid	Juhiste järgi kirjutamine
	5. Harjutuse lahendamine. Individuaalne töö. Tagasiside, vigade parandamine õppejõu poolt	Õppejõu tagasiside (lühike või pikk) mõistmine, vea parandamine, juhise järgimine	Monoloogi kuulamine
5. Praktikumi lõpetamine	Tunni lõpu teatamine	Tunni lõpu teate mõistmine	Teate kuulamine

AKADEEMILINE DISKUSSIOON

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Diskussiooni algusfaas	Diskussiooni teema laiendatud selgitus (mida arutame ja miks)	Õppejõu lühimonoloogi mõistmine ja sellest lähtuvalt oma mõtete koondamine	Monoloogi kuulamine
2. Praktilised küsimused	Tudengitööde tagasiandmine (info selle protsessi kohta, tagasiside tudengitööde vormistamise kohta)	Teate mõistmine	Teate kuulamine
3. Diskussiooni algusfaas	Diskussiooniks osalejatelt taustainfo kogumine	Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) mõistmine. Suuliselt lühivastuse andmine.	Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) kuulamine ja neile lühivastuse andmine.

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
4. Diskussiooni praktiline korraldamine	Tudengite ümberistumise instrueerimine	Instruktsiooni (<i>mis/kus/kes/kas</i>) mõistmine ja sellele reageerimine	Instruktsiooni kuulamine
5. Diskussioon	<p>1. Diskussiooni kava (teemade) tutvustamine</p> <p>2. Aruteluküsimuse esitamine või kordamine (küsimuse selgitamine, täpsustamine või meeldetuletamine, uue vastaja leidmine)</p> <p>3. Küsimuste esitamine kodutöö kohta</p> <p>4. Suunavate küsimuste esitamine (taotlus saada õppijalt õige vastus, lõpuks oodatud vastuse andmine õppejõu poolt)</p> <p>5. Kommentaar</p> <p>6. Diskussiooniteemast kokkuvõtte tegemine</p> <p>7. Tudengite omavaheline vestlus</p> <p>8. Loo jutustamine (oma kogemus), selle seostamine aruteluteemaga, alguses taustainfo andmine</p>	<p>Õppejõu lühimonoloogi mõistmine</p> <p>Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) mõistmine. Suuliselt pika vastuse (kirjeldus, põhjendus, lugu, vajadusel lühikese taustainfoga) andmine</p> <p>Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) mõistmine. Kodutööst vastuse leidmine ja andmine</p> <p>Suunava(te) küsimus(t)e mõistmine või korrigeerimine. Õige vastuse mõistmine</p> <p>Õppejõu lühikommentaari mõistmine ja omakorda selle kommenteerimine</p> <p>Õppejõu lühimonoloogi mõistmine</p> <p>Kaastudengi monoloogide (lühike/pikk) mõistmine, kaasa arutamine</p> <p>Monoloogi pidamine</p>	<p>Lühimonoloogi kuulamine</p> <p>Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) kuulamine ja pika vastuse andmine</p> <p>Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) kuulamine ja vastuse andmine</p> <p>Suunava(te) küsimus(t)e põhjal oma vastuse andmine või korrigeerimine. Õige vastuse kuulamine</p> <p>Lühikommentaari kuulamine ja selle kommenteerimine</p> <p>Lühimonoloogi kuulamine</p> <p>Monoloogide (lühike/pikk) kuulamine, kaasa arutamine</p> <p>Monoloogi pidamine</p>
6. Diskussiooni lõpufaas	Diskussiooni kokkuvõtte (mis diskussioonis välja tuli, soovitud tudengitele)	Õppejõu lühimonoloogi mõistmine	Lühimonoloogi kuulamine
7. Tunni lõpufaas	<p>1. kursuse läbimisega seotud praktilise info andmine</p> <p>2. Eksami kohta praktilise info andmine</p>	<p>Õppejõu lühimonoloogi mõistmine, registreerumislehe täitmine, oma tegevuste kavandamine, märkmete tegemine</p> <p>Õppejõu lühimonoloogi mõistmine, eksamiks ettevalmistuse kavandamine</p>	<p>Lühimonoloogi kuulamine, registreerumislehe täitmine, oma tegevuste kavandamine, märkmete tegemine</p> <p>Lühimonoloogi kuulamine</p>

LOENG JA GRUPITÖÖ

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Sissejuhatus	1. Tunni teema ja eesmärkide tutvustamine. Taustainfo andmine teema kohta 2. Tunni tegevuste ja tööviisi teatavaks tegemine	Õppejõu monoloogi mõistmine Õppejõu monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine Monoloogi kuulamine
2. Loengu põhiosa. Uue materjali esitamine/õppimine	1. Õpitava nähtuse seletamine 2. Õppijate aktiveerimine 3. Grupitöö tegevuse instrueerimine	Õppejõu monoloogi mõistmine Küsimustele vastamine Teemavahetuse märkamine. Teema lõpetamise mõistmine. Uue teema mõistmine Küsimuste mõistmine ja neile vastamine. Õppejõu monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine. Küsimuste kuulamine ja nendele vastamine Teate kuulamine. Küsimuste kuulamine ja neile vastamine Küsimuste kuulamine ja neile vastamine. Monoloogi kuulamine
3. Praktikumi sissejuhatus	1. Tudengite juhatamine ülesannete juurde. Ülesande tutvustus	Õppejõu teate ja seletuse mõistmine. Õppejõu lühimonoloogi mõistmine, kõrvalepõike alguse ja lõpu äratundmine	Teate kuulamine. Seletuse kuulamine. Lühimonoloogi kuulamine
4. Praktikumi põhiosa	1. Grupitöö läbiviimine.	Õppejõu suunavate küsimuste mõistmine. Küsimustele vastamine, vajaduse korral küsimuste esitamine ja oma mõtete selgitamine. Õppejõu monoloogi mõistmine. Õppejõu tagasiside (lühike või pikk) Mmõistmine	Monoloogi kuulamine. Küsimustele vastamine ja nende esitamine Monoloogi kuulamine
5. Grupitöö lõpetamine	1. Käsitatud teema kokkuvõtmine, teooria kinnistamine 2. Järgnevate loengute sisu lühike tutvustamine 3. Kodutööle esitatavate nõudmiste ja lahenduskäigu selgitamine	Õppejõu monoloogi mõistmine Õppejõu teate mõistmine Õppejõu teate ja seletuse mõistmine	Monoloogi kuulamine Monoloogi kuulamine Info kuulamine ja selgituste küsimine

PRAKTIKUM

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Praktikumi sissejuhatus	1. Ülesande tutvustus	Õppejõu teate ja seletuse mõistmine.	Teate kuulamine. Seletuse kuulamine.
2. Praktikumi põhiosa	1. Harjutuse lahendamine. Iseseisev töö, kasutades konspekti	Õppejõu juhiste ja suunavate küsimuste mõistmine. Küsimustele vastamine, vajaduse korral küsimuste esitamine	Juhiste ja seletuste kuulamine Küsimustele vastamine. Küsimuste esitamine. Monoloogi kuulamine
	2. Harjutuse lahendamine. Individuaalne töö.	Iseseisvalt lahenduse koostamine (peamiselt mitte-keeleline tegevus), otsides-vaadates konspektist juhiseid	Juhiste järgi kirjutamine
	3. Tagasiside, vigade parandamine õppejõu poolt	Õppejõu tagasiside (lühike) mõistmine, vea parandamine, juhise järgimine	Monoloogi kuulamine. Juhiste järgi kirjutamine

KOHTUMINE PRAKTIKAJUHENDAJAGA

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Praktikast lühiülevaate tegemine	1. Arutelu teema laiendatud selgitus (mida arutame ja miks)	Õppejõu lühimonoloogi mõistmine ja selle abil teemasse sisseelamine	Monoloogi kuulamine
2. Praktikandi küsitlemine dialoogi vormis	1. Praktika kohta käiva küsimustiku läbiarutamine (küsimuste selgitamine, täpsustamine või materjali meeldetuletamine)	Küsimuste (<i>kes/kus/kas/kuidas</i>) mõistmine. Suuliselt pika vastuse andmine (kirjeldus, põhjendus, lugu, vajaduse korral lühikese taustainfoga)	Küsimuste (<i>kes/kus/kas/kuidas</i>) kuulamine ja neile pika vastuse andmine
6. Kohtumise lõpufaas	1. Praktika kokkuvõtte ja selle sooritatuks tunnistamine	Õppejõu lühimonoloogi mõistmine	Lühimonoloogi kuulamine

INFOTUND

Tunni osa	Situatsioon	Ülesanne	Keeletoiming
1. Sissejuhatus	1. Esineja enesetutvustus 2. Infotunni teemade tutvustus: millest tuleb juttu 3. Soojendusosa/küsimuste esitamine	Esineja lühimonoloogi/teate mõistmine Teate mõistmine Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) mõistmine, vastuse andmine	Lühimonoloogi/teate kuulamine Teate kuulamine Küsimuste (<i>mis/kus/kes/kas</i>) kuulamine, vastuse andmine
2. Infotunni põhiosa	1. Praktiline info (õppekava valikutest, õppetöö ja asjaajamise korraldusest ja iseloomust, tudengite tullekupaanide tegemisest, erialastest töövõimalustest, vahetusõpingutest välismaal, sisse-elamisest esimestel nädalatel, eriala õpetamise spetsiifikast) 2. Teema kokkuvõte	Pika monoloogi mõistmine, märkmete tegemine, oma tegevuste kavandamine Monoloogi mõistmine	Pika monoloogi kuulamine, märkmete tegemine Monoloogi kuulamine
3. Infotunni ettekande lõpufaas	Infotunni lõpetamine, küsima julgustamine	Monoloogi mõistmine	Monoloogi kuulamine
4. Infotunni küsimusteosa	1. Osalejatelt küsimuste palumine 2. Küsimuste esitamine ja kuulamine	Esineja signaali äratundmine, küsimuste esitamine Kaastudengi küsimuse mõistmine. Esineja lühimonoloogi mõistmine, selle oma plaanide ja vajadustega seostamine	Küsimuste kuulamine Küsimuse ja lühimonoloogi kuulamine
5. Infotunni iga osa	1. Viitamine infoallikatele (ühele või paralleelselt mitmele korraga) 2. Kõrvalepõige 3. Kommentaar ettekande kohta, kuulajate juhtimine läbi ettekande	Esineja monoloogis signalseerija äratundmine (käega osutamine, sõnadega viitamine jne) Esineja monoloogis signalseerija äratundmine, kõrvalepõike alguse ja lõpu äratundmine Esineja monoloogis kommentaari äratundmine ja mõistmine	Monoloogi kuulamine Monoloogi kuulamine Monoloogi kuulamine
6. Infotunni esineja vahetumine	Uue esineja sissejuhatamine	Esineja monoloogis teate mõistmine	Monoloogi kuulamine
7. Infotunnis osalejate ümberpaigutamine	Instrueerimine rühmadesse jagunemisest	Esineja monoloogis teate märkamine, sellele reageerimine	Monoloogi kuulamine